

Met steun van Z.W.O. en met een voorwoord van Prof. Dr. J. Ph. de Monté ver Loren, verscheen onlangs een fraai uitgevoerd boekwerk over het geslacht Van (den) Boetzelaer. Het boek is grotendeels geschreven in het begin van deze eeuw door de in 1921 overleden genealoog J. W. des Tombe die gehuwd was met een barones Van Boetzelaer. Daar er sedert 1921 veel gegevens bekend geworden zijn was bewerking van het manuscript nodig. Dit is geschied door een ander lid van het geslacht, de heer C. W. L. Baron Van Boetzelaer te Lunteren.

Het is bijzonder prettig dat er thans een gemakkelijk toegankelijke genealogie bestaat van dit belangrijke middeleeuwse geslacht, waarvan de regent Jacob Godefroy van Boetzelaer (1680-1736), de abdis Elburg van den Boetzelaer (ca. 1505-1568), de Bernse abt Otto van den Boetzelaer (ca. 1498-1552) en Rutger van den Boetzelaer (1534-1604) die bij de totstandkoming van de Unie van Utrecht een rol speelde, deel uitmaakten. Van veel middeleeuwse geslachten hebben wij immers nog steeds geen overzicht dat aan redelijke eisen voldoet. Een der grootste verdiensten van het boek is ook dat er zeer aanvaardbare hypothesen gegeven worden voor de combinaties tussen de geslachten Van den Boetzelaer en Van Galen in de twaalfde en dertiende eeuw. Vooral naar deze oudste generaties is door schrijver en bewerker veel speurwerk verricht met als resultaat een vrij uitvoerige genealogie en een aantal zeer aanvaardbare veronderstellingen die wellicht bij nader onderzoek nog eens tot zekerheden kunnen worden.

Een andere verdienste van het boek is het feit, dat de bewerker het aantrekkelijk gemaakt heeft voor een groter aantal levende personen dan de naamdragers Van Boetzelaer alleen. Hij geeft namelijk vanaf het begin van de 19e eeuw de gegevens in parenteel vorm, werkt dus ook de vrouwelijke nakomelingen verder uit, zodat tal van geslachten nog eens ge-wezen worden op hun banden met voorouderlijke Van Boetzelaers. Het boek kan tevens dienen als voorbeeld van de verschillende manieren van genealogisch onderzoek: de genealogie, de parenteel, de kwartierstaat en het geneagram worden allen toegepast.

Toch rijzen er bij bestudering van het boek allerlei bezwaren, waarvan de meeste zijn terug te voeren op de wordingsgeschiedenis ervan. De bewerker heeft angstvallig geprobeerd zijn eigen opmerkingen en die van Des Tombe te scheiden, soms door de grootte van de gebruikte letters, soms door zijn eigen opmerkingen te laten voorafgaan of volgen door 'Bew.'. Vooral in de noten, die overigens op een vrij rommelige manier over de bladzijden zijn verdeeld, wekt dit verwarring. Daarbij komt dat ook de indeling van het werk onduidelijk is. Ondanks de niet al te heldere uitleg hiervan op blz. 17 en 18 is er nog vrij veel zoekwerk nodig om een bepaalde persoon te vinden. In principe wordt één generatie per hoofdstuk behandeld (volgens blz. vii), maar op deze regel bestaan zeer veel uitzonderingen. Ook de indeling in twee delen en vier afdelingen is niet functioneel.

Een andere onduidelijkheid betreft de vermelding van het familie-archief Van (den) Boetzelaer. Des Tombe gebruikte dit in ongeinventariseerde toestand. In 1964 werd het geïnventariseerd, waarbij bleek dat er veel ontbrak. Anderzijds werden ook nieuwe stukken ontdekt. De bewerker deelt mee, dat er in de boedel van Des Tombe nog meer stukken zullen zijn. Het was logischer geweest dit laatste eerst uit te zoeken. Daarnaast was een overzicht van de inhoud van dit archief nuttig geweest, temeer daar er in het boek verschillende malen naar 'het archief' wordt verwezen, zonder nadere annotaties.

Een bezwaar is ook dat de gegevens over personen van de zesde tot de negentiende generatie niet compleet zijn. De bewerker zegt, dat aanvulling van het manuscript van Des Tombe met gegevens die sinds 1920 in publicaties aan het licht zijn gekomen te tijdrovend zou zijn geweest, naar zijn mening geen evenredig nut zou afwerpen en de waardevolle arbeid van Des Tombe zou aantasten. Wanneer men echter ziet hoe serieus Des Tombe

zijn taak als genealoog opvatte kan men er wel haast zeker van zijn dat hij de eerste zou zijn die geen genoegen zou nemen met een publicatie waarin de literatuur van bijna een halve eeuw niet is verwerkt. Mijns inziens had dit zeker moeten gebeuren, ook al was hierdoor de verschijning van het boek enigszins vertraagd. Daarbij komt dat vanaf de twintigste generatie de gegevens alleen in de vorm van een parenteel gegeven worden. Men vindt in het boek dus vrijwel geen gegevens betreffende de Van Boetzelaers in de laatste anderhalve eeuw. Het is in de genealogische literatuur gebruikelijk om van nog levende generaties niet al te veel bijzonderheden op te nemen, maar wat hier gegeven wordt is nu wel erg summier.

Waarschijnlijk mede door de combinatie van twee auteurs is de annotatie niet geheel correct. Zo wordt op blz. 354 'een wapenboek van A. VAN BUCHELL, U.B. Utrecht' genoemd zonder inventarisnummer en pagina. Op pagina 437 wordt de Nw. Drentse Volksalmanak aangehaald zonder jaartal en pagina. Op blz. 458 wordt meegedeeld dat Dirk van den Boetzelaer in 1637 werd doodgeschoten, terwijl een bronvermelding voor dit toch wel interessante feit geheel ontbreekt. Dit zijn slechts enkele grepen.

Schema E, een geneagram dat de verwantschap van de Van den Boetzelaers aantoont met Karel de Grote en de Keizers van Byzantium had wel gemist kunnen worden, al is het misschien voor geïnteresseerde familieleden wel aardig. Waarom echter de volkomen willekeurige greep uit een aantal kwartierstaten werd toegevoegd is volstrekt onduidelijk. Het zal de prijs van het boek aanzienlijk verhoogd hebben zonder er iets wezenlijks aan toe te voegen: men zoekt deze gegevens hier niet en, zoals de bewerker zelf zegt, ze 'zijn slechts enkele uit vele andere'.

A. G. VAN DER STEUR

CORNELIUS KRAHN, *Dutch Anabaptism. Origin, Spread, Life and Thought (1450-1600)*. Martinus Nijhoff, The Hague, 1968. xiv en 303 blz., f 36,75.

De auteur is in 1902 geboren te Chortitza (Oekraïne), heeft zijn studietijd in Duitsland doorgebracht en woont sinds 1937 in de Verenigde Staten, waar hij kerkgeschiedenis doceert aan Bethel College, North Newton, Kansas. Zijn meest bekende publikatie is een boek over Menno Simons (Menno Simons. Ein Beitrag zur Geschichte und Theologie der Taufgesinnten, Karlsruhe 1936).

Het onderhavige werk is het resultaat van een leven gewijd aan de studie van dit onderwerp. De schrijver heeft ook in Nederland vertoefd ten einde de hier aanwezige bronnen te kunnen raadplegen. Het kernstuk en het beste deel van het boek zijn m.i. de hoofdstukken over Melchior Hofmann en de door hem opgeroepen beweging der jaren '30 in de Nederlanden ('Anabaptism at the crossroads'). Als tweede hoofdfiguur rijst de gestalte van Menno Simons op, die de doperse gemeenschap in het gebied van Antwerpen tot Danzig consolideerde na de crisis van de voorafgaande periode. Op dit terrein beweegt de auteur zich gemakkelijk en bezit hij een vrijwel volledige kennis van de literatuur. Bovendien heeft hij het vermogen om de beweging van Hofmann via Rothmann en zelfs Jan Beukelsz van Leiden tot en met Menno en Dirk Philips als eenheid te zien - een opmerkelijke prestatie in de geschiedschrijving uit Mennonietische gezichtshoek.

De inleidende hoofdstukken leggen een m.i. te zwaar accent op de betekenis van de moderne devotie voor de Hervorming en het Anabaptisme en bevatten wel eens kleine oneffenheden (Amsterdam en Antwerpen als Hanzesteden bijv. op blz. 33). In feite behandelt het boek de periode van 1530-60, zodat de titel wel wat erg ruim is geformuleerd. Een grote verdienste is echter de wijze waarop de schrijver de verhouding van Anabaptisme en Calvinisme in de Nederlanden aan de orde stelt. Deze publikatie ver-